

ACADEMIA OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ DIN ROMÂNIA
Secția de ȘTIINȚE MILITARE

Gl. Bg.(r) prof. univ. dr. Nicolae CIOBANU

Mr. Lect. univ. dr. Mihai ȘERBAN

AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL
CEA MAI MARE CONFLAGRAȚIE
A SECOLULUI XX

Editura
ACADEMIEI OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ DIN ROMÂNIA
București, 2010

CUVÂNT ÎNAINTE

Despre cel de Al Doilea Război Mondial s-au scris până în prezent mii și mii de tomuri, în toate limbile țărilor participante la această mare conflagrație a Secolului XX.

Broșura prezentă se vrea a prezenta, acum la cei 65 de ani de la încheierea acestui pustiitor flagel, generat de oameni, într-un mod concis, preliminariile care au dus la declanșarea războiului și locul acestora în economia generală a mării conflagrații, dar și principalele măsuri politico-militare care au dus la încheierea coaliției statelor antihitleriste.

În lucrare principalele acțiuni militare sunt grupate, cronologic vorbind, în trei perioade distincte. Prima perioadă cuprinde acțiunile forțelor germane din momentul declanșării războiului, până la 1 septembrie 1939 și până la începutul anului 1943, perioadă în care forțele agresoare s-au găsit într-o continuă ofensivă. Cea de-a doua perioadă cuprinde acțiunile desfășurate în cursul anului 1943 și până în cea de-a doua jumătate a anului 1944, marcată de operația de debarcare din Normandia. Este perioada mării cotituri în desfășurarea Războiului Doi Mondial când forțele coaliției antihitleriste au smuls definitiv inițiativa strategică pe toate teatrele de operații militare. Cea de a treia perioadă cuprinde acțiunile din anii 1944-1945 până la încheierea războiului la 9 mai 1945 pe teatrele de operații europene, respectiv 2 septembrie 1945, când a avut loc capitularea necondiționată a Japoniei.

Ne-am angajat la acest demers, pentru a oferi cititorilor o sinteză, un compendiu privind acest conflict mondial, dat fiind că timpul cititorului dornic de a afla ce a însemnat cel de Al Doilea Război Mondial este în zilele noastre limitat.

Sigur, nu avem pretenția de a fi spus totul despre această mare conflagrație, dar considerăm că broșura conține ceea ce a fost esențial în pregătirea și desfășurarea Războiului Doi Mondial.

CUPRINSUL LUCRĂRII

Preliminarii ale izbucnirii celui de Al Doilea Război Mondial	5
Prima perioadă a războiului	11
Cea de-a doua perioadă a războiului	54
Cea de-a treia perioadă a războiului.....	73

Preliminarii ale izbucnirii celui de Al Doilea Război Mondial

Declanșată în urmă cu peste șapte decenii, această mare conflagrație a cauzat omenirii pierderi incalculabile în vieți omenești și valori materiale și spirituale. Între principalele cauze care au determinat acest înspăimântător măcel vom aminti doar câteva. Mai întâi trebuie să ținem seama de faptul că tratatele de pace încheiate la sfârșitul Primului Război Mondial nu au satisfăcut doleanțele tuturor actorilor participanți la această primă mare conflagrație a Secolului al XX-lea. De aici, chiar imediat după semnarea acestor tratate, mai de voie – mai de nevoie, de către reprezentanții statelor învinse, acestea au promovat imediat o atitudine politică revanșardă, vindicativă în scopul satisfacerii doleanțelor lor economice, politice, dar mai ales teritoriale.

Totodată, politica conciliatoare a unor mari puteri europene¹, Marea Britanie și Franța, față de politica de înarmare a unor state învinse și promovarea de către acestea a unei politici agresive de expansiune teritorială, în frunte cu Germania, au generat un climat de încurajare a statelor revanșarde. Astfel, la 11 decembrie 1932, Anglia, Franța, Italia și S.U.A. „*au recunoscut egalitatea în drepturi a Germaniei în privința înarmărilor*”², ca, puțin mai târziu, la 15 iulie 1933 (după ce în Germania se instaurase, la 30 ianuarie 1933, regimul nazist în frunte cu Adolf Hitler) să se semneze la Roma „*Pactul de înțelegere și colaborare a celor patru puteri Anglia, Franța, Germania și Italia*”. La puțin timp (14 octombrie 1933), în semn de „*loialitate*” față de Pactul de Înțelegere și Colaborare, Germania a părăsit Liga Națiunilor iar delegația sa s-a retras de la lucrările Conferinței Internaționale de Dezarmare de la Geneva. Cu toate acestea, doi ani mai

târziu are loc semnarea la *18 iunie 1935*, a Convenției navale anglo-germane prin care se permitea Reichului să-și creeze o puternică flotă de război, inclusiv submarine, interzise Germaniei prin Tratatul de la Versailles, după ce la 16 martie – același an – guvernul german a adoptat hotărârea cu privire la introducerea serviciului militar obligatoriu³ și crearea unei armate de o jumătate de milion de oameni. Încurajat în demersul său, Hitler ocupă regiunea renană (încălcând cu bună știință prevederile Conferinței Internaționale de la Locarno, desfășurată între *5-16 octombrie 1925*), la *7 martie 1936*. La scurt timp (*25 octombrie 1936*)⁴, s-au pus bazele Axei Roma-Berlin prin înțelegerea survenită între Hitler și Mussolini, ca o lună mai târziu să se încheie „*Pactul Anticomintern*” între Germania și Japonia. Are loc, apoi, aderarea Italiei la „*Pactul Anticomintern*” (*6 noiembrie 1937*), astfel constituindu-se „*triunghiul Berlin-Roma-Tokio*.”

Toți acești „*pași*” făcuți de conducerea Germaniei naziste demonstau cum nu se poate mai clar faptul că aceasta este ferm hotărâtă să aplice în practică principiile falsei geopolitici naziste a „*Spațiului vital pentru poporul german*.”

Acțiunea conciliantă a Marii Britanii, incapacitatea Franței de a se opune acțiunilor agresive și de a-și menține pozițiile au provocat o puternică neliniște în rândul statelor din centrul și sud-estul Europei, care își fundamentaseră politica lor de securitate și integritate teritorială pe alianța cu Franța și Marea Britanie. Referindu-se la această situație istoricul francez Maurice Baumant considera că: „*Angajamentele diplomației franceze în această parte a Europei nu erau susținute de o concepție militară și de măsuri militare adecvate, Franța nedispunând de armata politicii sale*”⁵. Completând aprecierile acestuia, istoricul britanic Arnold J. Toynbee afirma „*când Franța și Marea Britanie au fost în mod tacit de acord cu reocuparea militară a Renaniei de către Hitler în 1936, ele au lăsat în felul acesta Europa de răsărit în mâinile lui Hitler*.”⁶

Cu bine cunoscuta sa luciditate politică marele diplomat român Nicolae Titulescu, referindu-se la atitudinea conciliatoare a Franței și Marii Britanii față de măsurile agresive ale Germaniei, mai ales, față de ocuparea regiunii Renane aprecia: *„Cred că datoria noastră este să vedem limpede situația când Franța și Anglia au înghițit faptele împlinite ale Germaniei; este riscant a ne aștepta din partea lor la ceva mai mult decât condamnarea morală a repudierii militare a tratatelor și inițiativa la negocieri.”*⁷

Mai mult, mergând pe linia toleranței față de cerințele revanșarde, revizioniste, ale unor state din Europa, cercurile guvernamentale britanice și franceze au continuat să alunece pe panta concesiilor sfătuind stăruitor statele Micii Înțelegeri (*Cehoslovacia, Iugoslavia, România*), să procedeze asemănător, inclusiv față de Ungaria, în privința revizuirii clauzelor militare ale Tratatului de la Trianon.

Doctrinile lui Hitler scoteau în evidență planul nazist de constituire a unui nou imperiu (Reich) german, al treilea din istoria Germaniei. Conform concepției Führerului, cel de-al Treilea Reich urma să conducă lumea și să dureze o mie de ani. Austria germană trebuia să revină la marea patrie germană⁸. Împlinirea acestui destin presupunea ca poporul german să dispună de Lebensraum (spațiu în care să-și ducă existența). Așadar națiunea trebuia să se extindă. În aceste condiții expansiunea germană continuă nestingherită. Astfel, în zilele de 11 și 12 martie 1938 Germania a invadat Austria. *„Anschluss-ul”* apropia agresiunea germană spre estul și sud-estul Europei sporind considerabil primejdia pentru integritatea teritorială a Cehoslovaciei, armatele Reichului german concentrându-se (*în luna mai 1938*) la granițele Cehoslovaciei, act care a generat *„criza din mai”* în problema cehoslovacă. La scurt timp, în data de 12 septembrie 1938, la un congres al partidului nazist, Hitler a dat un ultimatum Cehoslovaciei, cerându-i ca în opt ore să părăsească teritoriile cu populație germană.

Are loc în zilele de 29-30 septembrie Conferința de la München a șefilor guvernelor Angliei, Franței, Italiei și Germaniei (Chamberlain, Daladier, Mussolini și Hitler), care a impus Cehoslovaciei să cedeze Germaniei naziste regiunea sudetă. În negocierile de la München cei patru au convenit rapid asupra unei soluții simple. Ei au oferit lui Hitler tot ce-și dorea, care a acceptat „în dar” zona Sudeților cu fortificațiile sale⁹. Ei credeau că înțelegerea îl satisfăcea deplin pe Hitler, care primea ultimul teritoriu european cu populație majoritar germană. Dar, la mijlocul lunii martie 1939, la mai puțin de șase luni după Conferința de la München, Germania a ocupat întregul teritoriu ceh.

Pretenții cerând unele cedări teritoriale față de Cehoslovacia au și Polonia care a și ocupat, începând cu 2 octombrie orașul Teschen, zona cu același nume și regiunea Friestadt, dar și Ungaria care a smuls din teritoriul cehoslovac o suprafață de circa 12.000 km² cu aproximativ 1.000.000 de locuitori. În zilele de *1-10 octombrie 1938* trupele germane au ocupat regiunea sudetă.

Acțiunile revizioniste continuă. Astfel Germania ridică pretenții teritoriale față de Polonia, punând pe tapet problema zonei Danzigului, iar la *2 noiembrie 1938* (în urma Primului arbitraj de la Viena), Ungaria a anexat regiunile de sud ale Ucrainei Subcarpatice și Slovaciei, ca apoi la *15 martie 1939* să ocupe întreaga Ucraină Subcarpatică¹⁰. Concomitent, la aceeași dată, Germania a ocupat întreaga Cehoslovacie.

Actele de agresiune ce au precedat declanșarea celui de-Al Doilea Război Mondial au continuat. Astfel, la *22 martie 1939*, Germania cere să i se cedeze zona și orașul Danzig, iar în ziua următoare (*23 martie*) a ocupat orașul Memel (Klaipeda). În scurt timp Italia a ocupat la *7 aprilie 1939*, Albania.

Un ultim pas în declanșarea Războiului Doi Mondial a fost făcut la data de 23 august 1939, când la Moscova s-a semnat Tratatul de neagresiune

sovieto-german (Tratatul Ribbentrop-Molotov) care în anexele sale strict secrete stabilea de fapt împărțirea sferelor de influență în Europa de Răsărit. Prin acest tratat Germania recunoștea interesele Uniunii Sovietice față de o serie de teritorii de la frontiera de Vest a U.R.S.S. (teritoriile Letoniei, Estoniei, Lituaniei, Bucovinei de Nord și Basarabiei).

Atât dictatorul german cât și cel sovietic și-au dat seama că nu aveau decât de câștigat dacă un timp făceau abstracție de ideologiile lor opuse și cădeau la înțelegere. Germania și Uniunea Sovietică voiau să-și recapete teritoriile cedate Poloniei la sfârșitul Primului Război Mondial. Ele puteau să și le recupereze printr-o acțiune concertată. Dacă se opuneau una alteia, riscau un război costisitor și-și reduceau șansele unor câștiguri teritoriale.

Stalin considera că un acord cu Hitler mai prezenta și un alt avantaj. El se aștepta ca mai devreme sau mai târziu Germania să atace Uniunea Sovietică, însă voia să amâne momentul cât mai mult posibil, pentru a-și pregăti apărarea.

Astfel că la 24 septembrie 1939, ministrul de externe german Joachim von Ribbentrop și cel sovietic Vlaseslav Molotov, au anunțat semnarea unui tratat de neagresiune valabil pe zece ani¹¹.

Acest tratat a îndepărtat și ultimul obstacol în calea atacării Poloniei de către Hitler. Orele de pace ale Europei erau numărate.

În aceste condiții când Germania se asigurase prin Pactul de neagresiune cu U.R.S.S. că aceasta nu va interveni împotriva sa în cazul unor noi cuceriri în estul Europei, Reichul a dat un ultimatum guvernului Poloniei cu privire la cedarea Danzigului, la 30 august 1939, iar la *1 septembrie același an* a invadat prin surprindere Polonia.

Astfel s-a declanșat cea mai mare conflagrație a Secolului al XX-lea și probabil a Mileniului Doi.

Odată cu invazia Poloniei, Franța și Marea Britanie *au declarat război Germaniei*¹², neintervenind în nici un fel în sprijinul Poloniei.

Singura măsură luată a fost de a „bombarda” Berlinul cu afișe ce cuprindeau amenințări la adresa guvernului german. Acest fapt l-a convins mai mult pe Hitler că cele două mari puteri europene nu vor veni în nici un fel în sprijinul Poloniei victima agresiunii germane.

Rămasă singură într-un război disproporționat ca forțe și mijloace și lovită și dinspre est la 17 septembrie prin invazia în Polonia a Armatei Roșii, Polonia a fost înfrântă în scurt timp, capitala țării orașul Varșovia capitulând la data de 27 septembrie 1939.

În aceste condiții România a acordat sprijinul său necondiționat guvernului polonez, Comandamentului Suprem al armatei poloneze care s-au refugiat pe teritoriul României, bucurându-se de primirea călduroasă și compasiunea poporului român.

Teritoriul Poloniei era cât se poate de favorabil pentru experimentarea Blitzkrieg-ului (războiul fulger), întrucât frontierele țării aveau o lungime de aproximativ 5600 km¹³, iar zona de frontieră cu Germania de circa 2000 km, fusese extinsă prin ocuparea Cehoslovaciei la aproximativ 2800 km, astfel că invaziei germane erau expuse atât sudul țării cât și nordul orientat spre Prusia Orientală. *Vestul Poloniei ajunsese un promontoriu uriaș azvârlit între fălcile Germaniei*¹⁴.

Războiul declanșat împotriva Poloniei ca urmare a agresiunii armatelor germane și sovietice s-a transformat, în scurt timp, într-un Război Mondial prin constituirea, aproape imediat, a două coaliții de forțe. Pe de o parte coaliția forțelor hitleriste constituită din *Germania, Italia, Japonia, Ungaria, Finlanda, Slovenia, România* etc. și coaliția forțelor Antihitleriste formată din *U.R.S.S., Marea Britanie, S.U.A., Franța, Canada* ș.a.

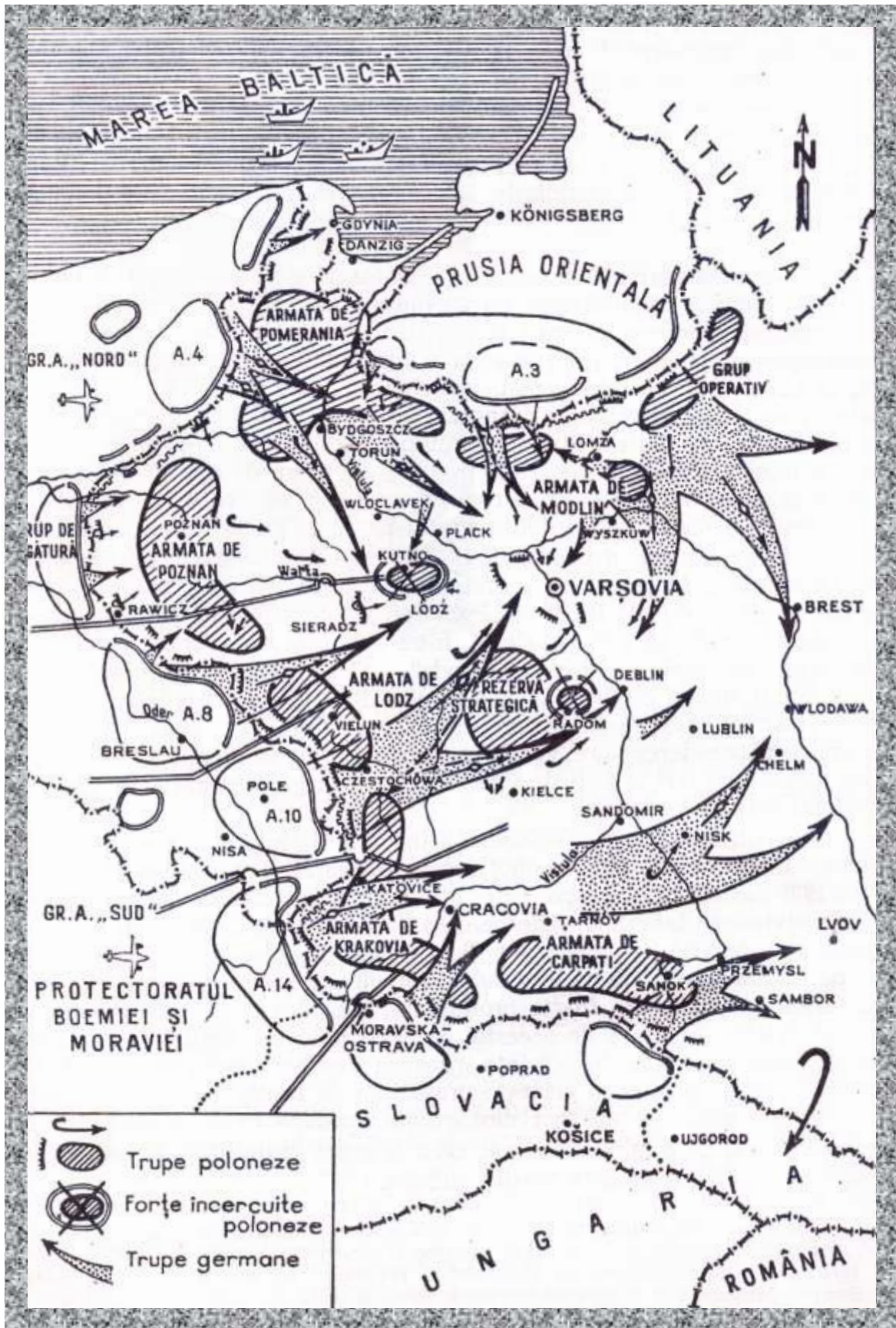
În scurt timp în orbita celui de Al Doilea Război Mondial au fost angajate de o parte și de alta peste 60 de țări. În desfășurarea sa, după aprecierile celor mai mulți specialiști militari, istorici militari, sociologi, polemologi și politologi a cuprins trei perioade bine distincte.

Prima perioadă a războiului

O primă perioadă cuprinde acțiunile dintre 1 septembrie 1939 (marcată de invazia armatelor Wehrmacht-ului în Polonia, completată cu invazia dinspre est a Armatei Roșii) și începutul anului 1943 (încheierea Bătăliei de la Stalingrad). Principalele operații strategice militare și evenimente politice deosebite din această perioadă s-au desfășurat inițial pe Teatrul de acțiuni militare Est European și Nord African, iar, ulterior și pe Teatrul de operații din Pacific.

O primă operație ofensivă declanșată prin surprinderea de armatele germane a fost operația ofensivă cu numele de cod „Planul Alb”, pentru care Wehrmachtul a concentrat 63 de divizii dintre care 6 de tancuri¹⁵ cu un efectiv de circa 1.500.000 de oameni, care aveau la dispoziție 10.500 guri de foc de artilerie din care 4.500 erau tunuri antitanc, 2.700 de tancuri și circa 2.000 de avioane. Forțele poloneze aveau concentrate aproximativ 35 de divizii bazându-se și pe faptul că dinspre vest armata germană va fi atacată de forțele anglo-franceze. La cele 35 de divizii se adăugau două brigăzi motorizate și 12 brigăzi de cavalerie, însumând aproximativ 1.000.000 de militari care dispuneau de 900 de tancuri și 1.000 de avioane.

Agresiunea germană s-a declanșat prin înscenarea unui „atac polonez” asupra postului de radio german de la Gleiwitz, atac executat de trupe SS¹⁶, care au lăsat pe teren cadavrele câtorva deținuți de drept comun îmbrăcați în uniforme armatei poloneze. Atacul declanșat de germani la 1 septembrie ora 4 și 40 de minute a fost executat cu două grupuri de armate care trebuia să acționeze astfel: *Grupul de „Nord”* dispus în Pomerania și Prusia Orientală spre Varșovia și *Grupul de „Sud”* care era dispus în Silezia și Cehoslovacia, pe direcția Varșovia unde urma a se realiza joncțiunea scoțând armata poloneză din luptă.

Cotropirea Poloniei, 1939.

Acțiunile s-au desfășurat printr-o lovitură a aviației germane asupra aerodromurilor poloneze combinată cu o ofensivă terestră. Binomul tanc-avion a fost cheia succesului armatei germane care într-o *primă etapă* (1-7 septembrie 1939) a cucerit principalele regiuni economice din vestul Poloniei. În cea *de-a doua etapă* (8-14 septembrie), forțele germane au încercuit la vest de Vistula principalele forțe poloneze. În cea *de-a treia etapă* (15-22 septembrie), trupele germane au nimicit sau capturat trupele poloneze încercuite în diferite raioane. Concomitent, în 17 septembrie se produce invazia dinspre Est a Armatei Roșii, care în scurt timp a realizat joncțiunea cu trupele germane de-a lungul râului Saan și Bugul de Vest.

La 28 septembrie 1939, Comandamentul militar al Poloniei a dat ordinul pentru încetarea focului, resturi ale armatei poloneze, guvernul polonez și Comandamentul armatei poloneze, cu o parte din armată, s-au refugiat pe teritoriul României¹⁷. De asemenea tezaurul Băncii Poloniei (82.403 kg aur) a tranzitat teritoriul României cu toate protestele germane și la 13 septembrie a plecat spre Occident, România a adăpostit 51 casete cu aur și alte valori materiale (totalizând 3.057,450 kg), care au fost depozitate la Banca Națională a României, fiind restituite poporului polonez la 17 septembrie 1947.

În cursul războiului germano-polon, armata poloneză a pierdut 66.000 de militari morți, 135.000 răniți și 350.000 prizonieri în timp ce armata germană a pierdut 16.343 militari morți, 27.640 răniți, 320 dispăruți¹⁸. În urma înfrângerii, Polonia a fost desființată ca stat, partea de vest a fost anexată de Germania, iar cea de est de către U.R.S.S.

În ceea ce privește pierderile celor doi beligeranți, există și alte cifre. Astfel francezul *Henri Michel* indică pentru armata poloneză ca pierderi 450.000 de oameni luați prizonieri de armata germană și 200.000 de către Armata Roșie. În timp ce armata germană a pierdut 8.400 militari, 28.000 prizonieri și 3.000 dispăruți. Francezul R. Cartier precizează că pierderile

Poloniei s-au ridicat la 694.000 prizonieri luați de armata germană și 217.000 de armata sovietică, în timp ce armata germană a pierdut 10.572 militari morți, 30.322 răniți și 3.409 dispăruți. Mai apropiate de adevăr considerăm datele furnizate de analistul Kurt Tippelskirch care arată că armata germană a pierdut: 10.600 militari morți, 30.300 răniți și 340 dispăruți. În timp ce armata Poloniei a avut 66.300 militari morți, 133.700 răniți, 420.000 prizonieri¹⁹.

În aceste condiții critice ale Poloniei, România a acordat sprijinul său necondiționat refugiaților polonezi. Astfel, pe teritoriul României și-au găsit salvarea guvernul Poloniei în frunte cu președintele țării, Comandantul Suprem al armatei poloneze, cât și un mare număr de militari polonezi.

Celelalte regiuni (Lublin, Cracovia, Kielce, Lodz) și parte din zona Varșoviei au constituit „*Guvernământul general al Varșoviei*”, considerat colonie germană.

Războiul dintre Finlanda și Uniunea Sovietică s-a desfășurat între 30 noiembrie 1939 (odată cu invadarea Finlandei de către Armata Roșie)²⁰ și 12 aprilie 1940 (odată cu semnarea armistițiului de încetare a focului), având cauză refuzul Finlandei de a ceda părți din teritoriul său pe o adâncime de 20-25 km la nord de Leningrad și a bazei navale de la Hangö.

Inițial partea sovietică voia doar unele ajustări teritoriale încât, granița cu Finlanda să poată fi mai bine apărată. Astfel, „*Uniunea Sovietică se oferea să-i cedeze Finlandei ținuturile Repola și Párajárpi – schimb prin care, potrivit Cărții Albe Finlandeze, aceasta ar fi primit o suprafață de 5.530 km² drept compensație pentru cedarea unor teritorii însumând 2.760 km².*”²¹”

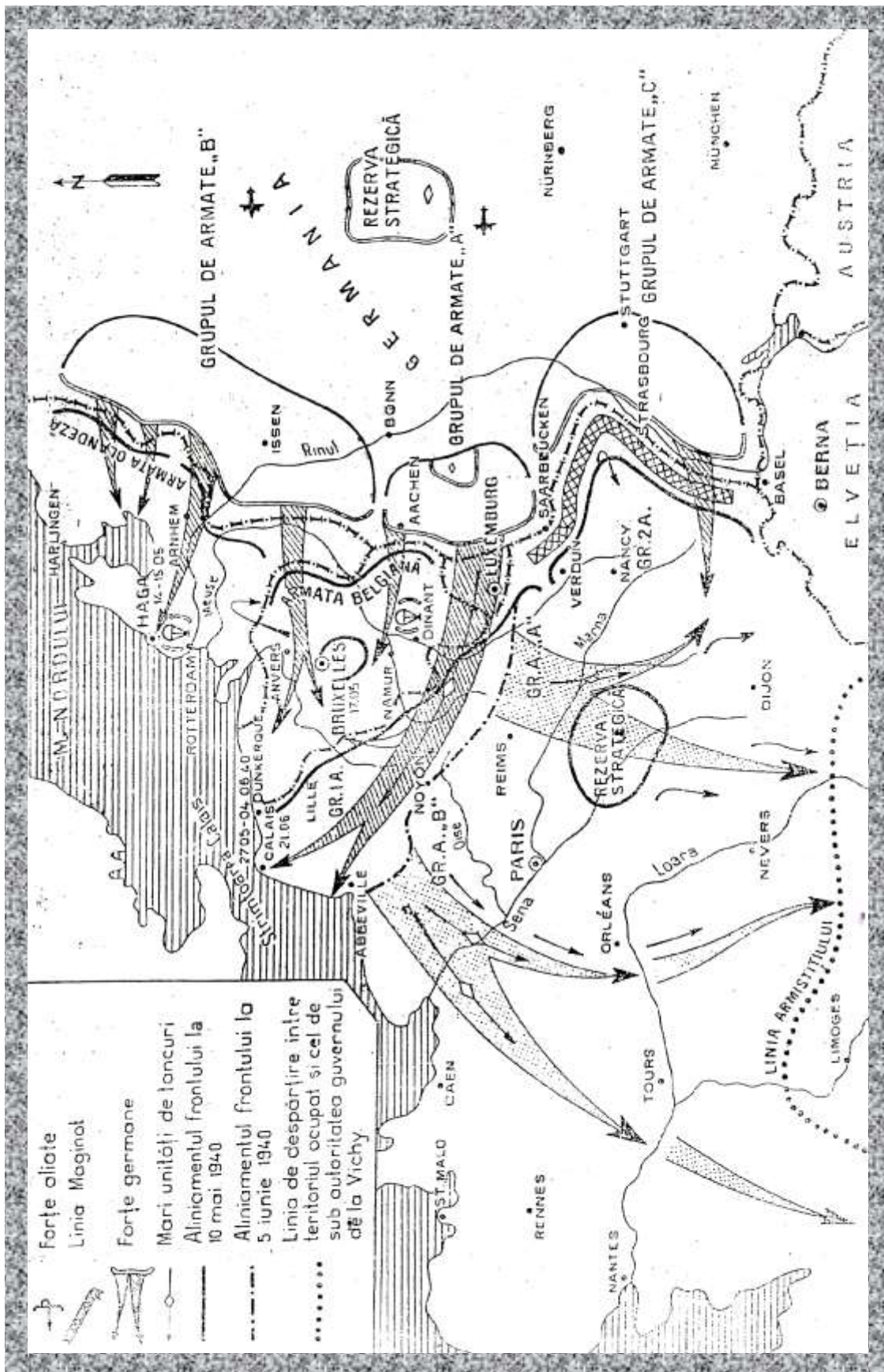
După o rezistență eroică Finlanda este obligată să cedeze Uniunii Sovietice Istmul Karelia, orașul Vipuri (Vâborg), parte din Peninsula Râbaci, insulele de la nord de lacul Ladoga și a „*concesiona*” portul Hangö către U.R.S.S. pe timp de 30 de ani.

Cucerirea Poloniei și lipsa oricărei riposte din partea Franței și Angliei l-au încurajat pe Hitler în politica sa expansionistă. Plănuind o acțiune ofensivă în centrul și vestul Europei, el și-a propus mai întâi asigurarea flancului nordic al dispozitivului său strategic. Astfel, a luat naștere campania fulgerătoare împotriva Danemarcei și Norvegiei, declanșată la 9 aprilie 1940. Cucerirea Danemarcei a fost încheiată în aceeași zi prin ocuparea întregii țări de către trupele generalului Von Falkenhorst. Concomitent, Wehrmachtul a întreprins o amplă operație aeriană și navală combinată cu acțiunile forțelor terestre debarcate pe țărmurile Norvegiei la Narvik, Trondheim, Bergen și Oslo, pentru cucerirea Norvegiei.

Intervenția tardivă a forțelor expediționare anglo-franceze, la 14 aprilie 1940, nu a schimbat cu nimic soarta Norvegiei care, la 10 iunie 1940, a capitulat. Ultimele trupe ale Corpului expediționar anglo-francez s-au retras din Norvegia la 8 iunie 1940. În Norvegia s-a constituit un guvern al trădării naționale Guvernul Quisling – ministru de război care a trădat interesele țării.

Având de acum flancul drept asigurat Hitler a declanșat, la 10 mai 1940, o amplă ofensivă în centrul Europei împotriva *Belgiei, Olandei și Franței* în care scop a concentrat 137 mari unități de tip divizie (dintre care 10 divizii de tancuri, 6 mecanizate și una de cavalerie) forțe care dispuneau de 2.800 tancuri și 4.000 de avioane²². Forțele aliate (olandeze, belgiene, franceze și britanice) aveau la rândul lor 158 mari unități diferite având în dotare 2.280 tancuri și 1.350 avioane de luptă²³.

Dacă din punct de vedere al raportului de forțe acesta era sensibil egal, sub aspect calitativ, al tehnicii de luptă și concepției strategice superioritatea era de partea Comandamentului german. Sub aspectul concepției acțiunilor de luptă, partea germană considera că numai acțiunile ofensive desfășurate cu forțe blindate mobile pot asigura ruperea apărării pe fronturi înguste și pătrunderea în adâncimea apărării adverse pe mari distanțe.

Ofensiva germană în vest.

Acțiunile forțelor terestre urmând a se desfășura în strânsă cooperare cu aviația de luptă.

Führerul decide că ofensiva de rupere a frontului trebuie să se situeze în punctul cel mai slab al apărării franceze. Acest plan se baza pe o acțiune rapidă a diviziilor de blindate care urmau să traverseze Munții Ardeni străpungând apărarea franceză spre Sedan și apoi, printr-o largă mișcare de învăluire să înainteze spre Marea Mânecii pentru a rupe forțele aliate din Nord de cele din Sud²⁴.

Concepția franceză era una pasivă, considerând că o apărare puternic fortificată putea duce la zădărnicierea ofensivei adverse în care scop a acordat o mare atenție liniilor fortificate Maginot și Daladier.

Pentru ofensiva din 10 mai Înalțul Comandament german a constituit trei grupuri de armate astfel: *Grupul de armate „B”* comandat de generalul von Bock dispus între Marea Nordului și localitatea Aachen, *Grupul de armate „A”*, comandant Rundstedt în continuare până la localitatea Saarbrücken și *Grupul de armate „C”*, comandat de von Leeb, între Saarbrücken și granița cu Elveția.

În ce privește forțele franco-engeleze au constituit *Grupul 1 armate* dispus în apărare între linia fortificată Maginot și Dunkerque în lungul frontierei franco-belgiene. *Grupul 2 armate* a ocupat fortificațiile Maginot (de la granița cu Elveția până la cea cu Luxemburg). Concomitent, *Grupul 3 armate* s-a dispus în lungul graniței cu Elveția și Italia și în partea de sud a Franței. Ofensiva pentru cucerirea Franței s-a executat în două etape bine distincte, astfel, între 10 mai și 4 iunie 1940, în cursul căreia forțele germane au rupt apărarea adversă și executând o amplă manevră strategică în lungul țărmurilor mărilor Nordului și Mânecii au întors apărarea adversă. În scurt timp apărarea franceză a fost ruptă în sectorul Sedan (la 13 mai 1940), a doua zi (14 mai) Olanda a capitulat, iar la 18 mai Hitler a decretat alipirea la Reichul german a unei părți din teritoriul Belgiei, a cărei armată capitulase

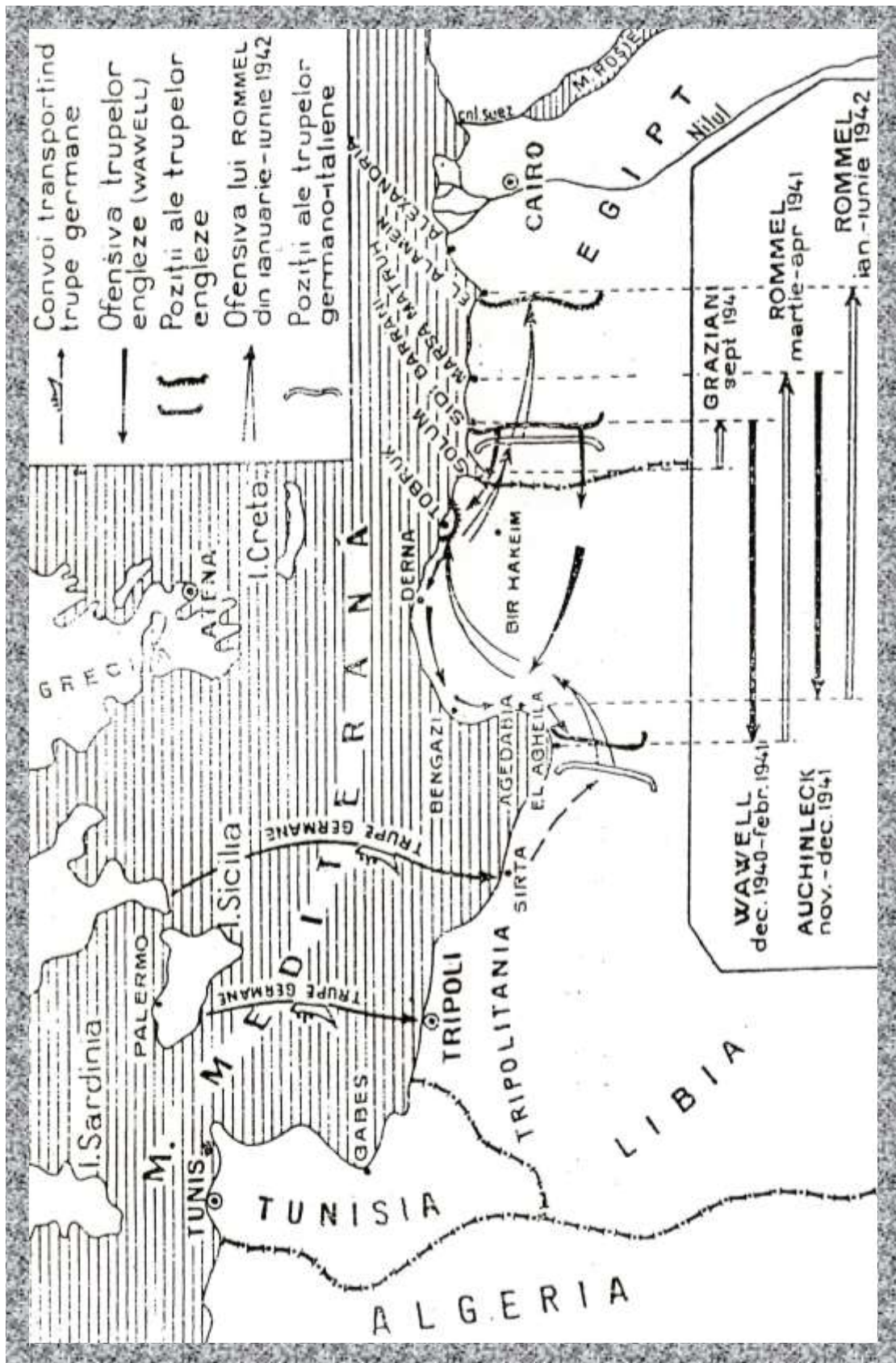
fără condiții la data de 28 mai 1940. În scurt timp, forțele germane ating țărmul Mării Mânecii reușind ca în regiunea Flandra în zona Dunkerque să încercuiască forțe din Armatele 1, 7 și 9 franceze, Armata engleză și Armata belgiană cu un efectiv de circa 1.000.000 de oameni.

Rămâne și acum o enigmă de ce forțele germane s-au oprit încercuind o mare cantitate de forțe adverse într-o „*pungă*” cu dimensiunile de 40 km × 60 km. Cu acest prilej s-a remarcat efortul de-a dreptul eroic al populației engleze, în special al marinei militare și civile de a salva prin evacuare sub pustiitorul bombardament al aviației germane o parte din trupele aflate în încercuire (au fost salvați între 27 mai și 4 iunie 1940, 337.000 de oameni, dintre care 112.000 francezi). Alte lucrări indică cifre diferite. Astfel în lucrarea *Istoria Secolului XX, 1900-1945, vol. I, Sfârșitul „lumii europene”*, autorii indică următoarele cifre: 200.000 de militari britanici și 130.000 militari francezi sunt salvați de la Dunkerque²⁵. În această acțiune aviația engleză a reușit să doboare în lupte aeriene 603 avioane germane pierzând la rândul său 130 de aparate. Pierderile aliaților în tehnică de luptă au fost enorme: 2.400 de tunuri, 700 avioane și 130.000 autovehicule²⁶.

În cursul celei de-a doua etape (desfășurate între 5-25 iunie 1940), forțele germane au întreprins o amplă manevră pe două direcții convergente, având ca obiectiv strategic ocuparea Parisului. Armatele franceze au fost repliate pe aliniamentul cursurilor de apă Sena-Marna și zona Parisului.

La 10 iunie, armata italiană a invadat sud-estul Franței, pe axa generală Torino-Grenoble, acțiune respinsă de armata franceză, trupele italiene fiind alungate dincolo de frontieră.

La data de 14 iunie, Parisul a fost declarat „*oraș deschis*”, iar trei zile mai târziu mareșalul Pétain (șeful guvernului francez) a cerut armistițiul, care s-a semnat la 22 iunie 1940, la Rethondes lângă Compiègne, unde la 11 noiembrie 1918 Germania capitulase fără condiții semnând armistițiul. Două zile mai târziu, Franța a semnat armistițiul și cu Italia.

Schimbări succesive ale situației militare în nordul Africii în perioada septembrie 1940-iunie 1942.

Teritoriul Franței în proporție de aproape două treimi din suprafața țării devenea zonă de ocupație germană. Franța urma să întrețină pe teritoriul său o armată germană de ocupație de circa 400.000 de militari, iar 1.500.000 de francezi urmau să fie menținuți în prizonierat până la sfârșitul războiului.

În acest context, viitorul general Charles de Gaulle a lansat din Londra un apel către poporul francez în vederea continuării luptei până la victoria finală.

Înfrângerea Franței și declanșarea „*bătăliei pentru Anglia*” printr-o amplă ofensivă a aviației Reichului german începând cu *13 august 1940*, s-au repercutat negativ asupra situației țărilor din sud-estul Europei care aveau tratate de alianță și asistență mutuală cu Franța și Marea Britanie.

Odată înfrântă Franța, Hitler pune la punct pe 16 iulie 1940, operația cu numele de cod Seelöwe de debarcare dincolo de Marea Mânecii.

Operația este condiționată de cucerirea supremației aeriene de către Luftwaffe (forțele aeriene germane) a căror misiune era să deschidă calea unei debarcări pe coastele britanice a nu mai puțin de 13 divizii germane de elită masate în porturile franceze de la Marea Mânecii.

Aproape lipsită de lucrări defensive a coastei sale dar și de mijloace de apărare antiaeriană cu totul insuficiente Anglia dispunea la începutul declanșării ofensivei germane de doar 900 de avioane de luptă față de cele 1.200 bombardiere și 1.000 de avioane de vânătoare germane²⁷.

În ceea ce privește România, aceasta este supusă unor presiuni politice și nu numai de către Germania, Uniunea Sovietică, dar și de către Italia, Ungaria și Bulgaria și este silită să accepte ultimatumul dat de Uniunea Sovietică la *26 iunie 1940* privind cedarea de către România a teritoriului dintre Prut și Nistru cât și partea de Nord a Bucovinei și ținutul Herței, ca apoi prin odiosul Dictat de la Viena din *30 august 1940*, prin care partea de nord a Transilvaniei este încorporată Ungariei, iar la *7 septembrie* același an

prin Tratatul de la Craiova România a cedat Bulgariei partea de sud a Dobrogei (Județele Durostor și Caliacra).

Prin rapturile teritoriale săvârșite de forțele revanșarde (Uniunea Sovietică, Ungaria horthystă și Bulgaria) cu asentimentul tacit al lui Stalin, Hitler și Mussolini, România a pierdut teritoriul Basarabiei cu o suprafață de 44.500 km² și un număr de 3.200.000 locuitori, Bucovinei de Nord și Ținutul Herței cu o suprafață de 6.000 km² și 500.000 locuitori, partea de Nord-Vest a Transilvaniei cu o suprafață de 43.492 km² și 2.667.000 locuitori și sudul Dobrogei (județele Durostor și Caliacra) cu o suprafață de 6.921 km² și 41.000 de locuitori.

În total România a pierdut o suprafață de 100.913 km², ceea ce însemna mai mult de o treime din teritoriul național cu un număr de 6.777.000 locuitori, în marea lor majoritate români²⁸.

Tăvălugul războiului se extinde cu repeziciune deschizând noi teatre de operații militare. Astfel, Italia trece la ofensivă în Africa Orientală prin atacarea forțelor anglo-egiptene din Eritreea la *15 iulie 1940*, iar la 13 septembrie (același an) armatele italiene au trecut la ofensivă în Libia. La scurt timp (6 noiembrie) forțele italiene sunt respinse prin puternica ofensivă a armatei engleze în Eritreea.

În Europa, Uniunea Sovietică instaurează puterea sa în Letonia, Lituania și Estonia între 21 și 22 iulie 1940.

În extremul Orient, China a început la 20 august 1940, ofensiva Armatei 8 populare de eliberare împotriva ocupanților japonezi în provinciile Șensi, Hubei, Șandun sub denumirea de „*Campania celor 100 de regimente*”, operație ofensivă desfășurată de-a lungul a 5.600 km, lupte în cursul cărora au pierit circa 40.000 militari japonezi²⁹.

În plan politic lucrurile se agită, astfel, la *2 septembrie 1940*, Marea Britanie și S.U.A. au semnat „*Acordul de cooperare în lupta împotriva Germaniei hitleriste*”.

Ofensiva armatelor anglo-americane din nordul Africii, Sicilia și sudul Italiei.

Anglia a închiriat Statelor Unite ale Americii importante baze maritime în Oceanul Atlantic, primind în schimb, un număr de nave de război și alte tipuri de armament. În acest context general, la *6 septembrie 1940*, regele Carol al II-lea al României a abdicat în favoarea fiului său Mihai, generalul Ion Antonescu fiind investit cu puteri depline pentru conducerea statului român. De acum România este practic subordonată intereselor războinic-agresive ale celui de-al III-lea Reich. La *14 septembrie 1940* în România s-a constituit un nou guvern cu majoritate legionară și militară, țara fiind proclamată „*Stat național-legionar*”.

În partea de sud a Europei, se deschide un nou front ca urmare a agresiunii Italiei împotriva Greciei la data de *28 octombrie 1940*.

La *27 septembrie 1940*, la Berlin s-a semnat „*Pactul Tripartit*”³⁰ pe o durată de zece ani între Germania, Italia și Japonia, astfel sunt puse bazele unei largi coaliții revanșarde, vindicative, având drept obiectiv cucerirea de noi teritorii și o nouă împărțire a sferelor de influență, piețelor de desfacere etc.

Noul an 1941 cunoaște noi evenimente politico-militare care vor avea ca rezultat deschiderea de noi teatre de acțiuni militare și generalizarea războiului pe întregul mapamond terestru, aerian și maritim. Principalele evenimente politico-militare au fost următoarele: a continuat ofensiva aeriană germană asupra Marii Britanii, vizând într-o primă etapă (*10 iunie – 7 august 1940*) distrugerea porturilor și navelor engleze, ca în etapa următoare (*8 – 18 august*)³¹, distrugerea bazelor maritime, aerodromurilor, uzinelor de armament și avioane, a „*sistemelor de radiolocație*”. În cea de-a treia etapă (*19 august – 7 septembrie*) a continuat lovirea principalelor centre, întreprinderi militare, noduri de comunicație, aerodromuri; cea de-a patra etapă (*7 septembrie – 12 octombrie*) efortul aviației germane s-a concentrat asupra Londrei, reușind să producă distrugerii importante. Ultima etapă a ofensivei germane desfășurată între *12 octombrie 1940 și 11 mai*

1941, cuprinde executarea unor acțiuni aeriene germane prin executarea unor bombardamente de supraveghere a teritoriului Marii Britanii. Nereușind să scoată din luptă aviația britanică (în timpul ofensivei aeriene asupra Angliei, *Germania a pierdut 2.375 avioane de luptă, în timp ce Anglia a pierdut 733 avioane*³², echipajele de luptă britanice fiind recuperate în mare măsură) și să cucerească supremația aeriană, Hitler a renunțat (la 12 octombrie 1940) la planul său de invadare a insulelor britanice – „*Planul Seelöve*”, iar la 18 decembrie 1940 a aprobat „*Planul Barbarossa*” de atacare a Uniunii Sovietice.

În legătură cu pierderile suferite de cei doi beligeranți în cursul ofensivei aeriene germane asupra Angliei, acțiune cunoscută și sub numele de „*Bătălia pentru Anglia*”, datele sunt deosebit de diferite. Analistul militar Liddel Hart, ajunge la concluzia că „*În timpul Bătăliei pentru Anglia, din iulie până la sfârșitul lui octombrie (1940 n.a.) nemții au pierdut 1.733 aparate de zbor, nu 2.698 cum au pretins englezii. Pierderile RAF (forțelor aeriene militare engleze n.a.) s-au cifrat la 915 avioane de vânătoare, și nu 3.058 cât a pretins inamicul*”³³, cifre ce le considerăm mai aproape de realitate. De fapt în anul 1940 W. Churchill în „*Al Doilea Război Mondial*” precizează că Marea Britanie avea 1.558 bombardiere și 1.290 avioane de vânătoare.

Nevoind a se lăsa mai prejos, Italia fascistă invadează la 28 octombrie 1940 Grecia, reușește să pătrundă 40 – 60 km în teritoriul Greciei, dar ofensiva italiană este oprită de forțele grecești și Corpul expediționar englez sprijinite de aviația britanică.

Situația dificilă a Italiei pune în lumină proastă „*Pactul Tripartit*” așa că Germania se hotărăște să intervină în Balcani, iar la 6 aprilie 1941, forțele germane, ungare și italiene trec la ofensivă pe direcții convergente spre centrul Iugoslaviei, care, în scurt timp, este cucerită, dar nu supusă în întregime.

Ofensiva forțelor germane în 1942.

Pe teritoriul țării se inițiază o puternică luptă de rezistență sub conducerea lui Iosif Broz Tito care a obligat ocupantul să mențină aici, pe întreaga durată a Războiului Doi Mondial zeci de divizii. La scurt timp după ocuparea Iugoslaviei și împărțirea teritoriului acesteia între Germania, Ungaria, Italia și Bulgaria, mișcarea de rezistență este tot mai bine organizată, trupele de ocupație germane fiind nevoite ca în anii 1941-1942 să desfășoare ample operații ofensive împotriva partizanilor al căror centru de rezistență a fost, în anul 1942 în zona muntelui Kozara³⁴.

Dar iată cum este apreciată această situație în lucrarea „*Churchill, o viață de rebel*”: „*Pe 6 aprilie, trupele germane au invadat Iugoslavia și Grecia. Armatele aliaților au dat înapoi, pradă derutei. Trei săptămâni mai târziu, svastica flutura pe Acropole, iar numărul soldaților căzuți prizonieri se ridica la zece mii. Înainte de sfârșitul lui mai (anul 1941, n.a.) trupele germane de parașutiști luaseră cu asalt Creta, iar aviația produsese pagube masive forțelor navale a Marii Britanii staționate în regiune.*”³⁵

De remarcat poziția fermă a României care deși invitată să participe la invazia Iugoslaviei (promițându-i-se teritoriile locuite de români) a refuzat categoric a lua parte la agresiune.

Urmare a acestor evenimente, în Europa, asistăm la o serie de hotărâri politico-militare. Astfel, România a renunțat la garanțiile anglo-franceze (1 iunie 1940), iar în scurt timp, la 12 octombrie 1940, trupele germane, cu asentimentul guvernului român au pătruns în România, sub pretextul instruirii armatei române. Puțin mai târziu la 20-24 noiembrie guvernele Slovaciei, Ungariei și României au aderat la „*Pactul Tripartit*”. În România are loc în zilele de 22 – 23 ianuarie 1941 rebeliunea legionară înfrântă de conducătorul statului cu ajutorul armatei³⁶.

Un eveniment important pe plan politic general are loc la data de 13 aprilie 1941 când la Moscova a fost semnat de către reprezentanții Uniunii Sovietice și Japoniei „*Tratatul de neutralitate*” pe timp de zece ani. Act de

importanță deosebită întrucât Japonia nu a atacat Uniunea Sovietică, fapt ce a permis ca Armata Roșie să nu fie angajată simultan pe două fronturi diametral opuse. Pe Teatrul de operații din Europa, armatele germane ocupă Atena și întreaga regiune a Peloponezului. Astfel, Germania și aliatul său Italia sunt stăpâne pe întreaga Europă de Nord, Centrală și de Sud.

La 10 mai 1941, Rudolf Hess locțiitorul lui Hitler la conducerea partidului nazist, a aterizat în Anglia prezentând unui delegat al guvernului britanic „*dorința*” lui Hitler de a pune capăt războiului, lăsând de înțeles că, în curând, Germania va ataca Uniunea Sovietică.

La 20 mai 1941, a început asaltul forțelor germane asupra forțelor engleze din insula Creta care este cucerită în întregime la *31 mai 1941*. Ultimele trupe engleze s-au retras în Egipt.

Concomitent, pe Teatrul de Operații din Africa de Nord între *10 iunie 1940 și 18 noiembrie 1941* s-au angajat puternice lupte. Mai întâi, au loc lupte grele pentru stăpânirea bazinului Mediteranei unde Marea Britanie stăpânea Gibraltarul și strâmtoarea omonimă, Canalul de Suez, insulele Malta și Cipru. În urma ofensivei Italiei din 15 iulie 1940, din Africa de Nord, armatele italiene au ocupat, pornind din Abisinia, teritoriile Somaliei engleze, parte din Kenya și parte din Sudan, dar, lipsită de o susținere logistică armata italiană este lovită de contraofensiva engleză declanșată în ianuarie 1941, iar în cursul zilelor de 22 și 23 ianuarie englezii cuceresc orașul Tobruk. Pierderile Italiei în urma contraofensivei engleze s-au ridicat la circa 130.000 de prizonieri, 1.300 de tunuri și 400 tancuri capturi sau distruse³⁷.

În pericol de a fi alungați de pe Teatrul de acțiuni militare nord african italienii se adresează aliatului german care, în data de *19 februarie 1941*, începe debarcarea „*Africa Korps*” sub comanda generalului E. Rommel pe țărmul de nord al Africii. La 12 martie „*Africa Korps*” trece la ofensivă recucerind orașul Benghazi. La 31 martie forțele germane au înaintat de-a

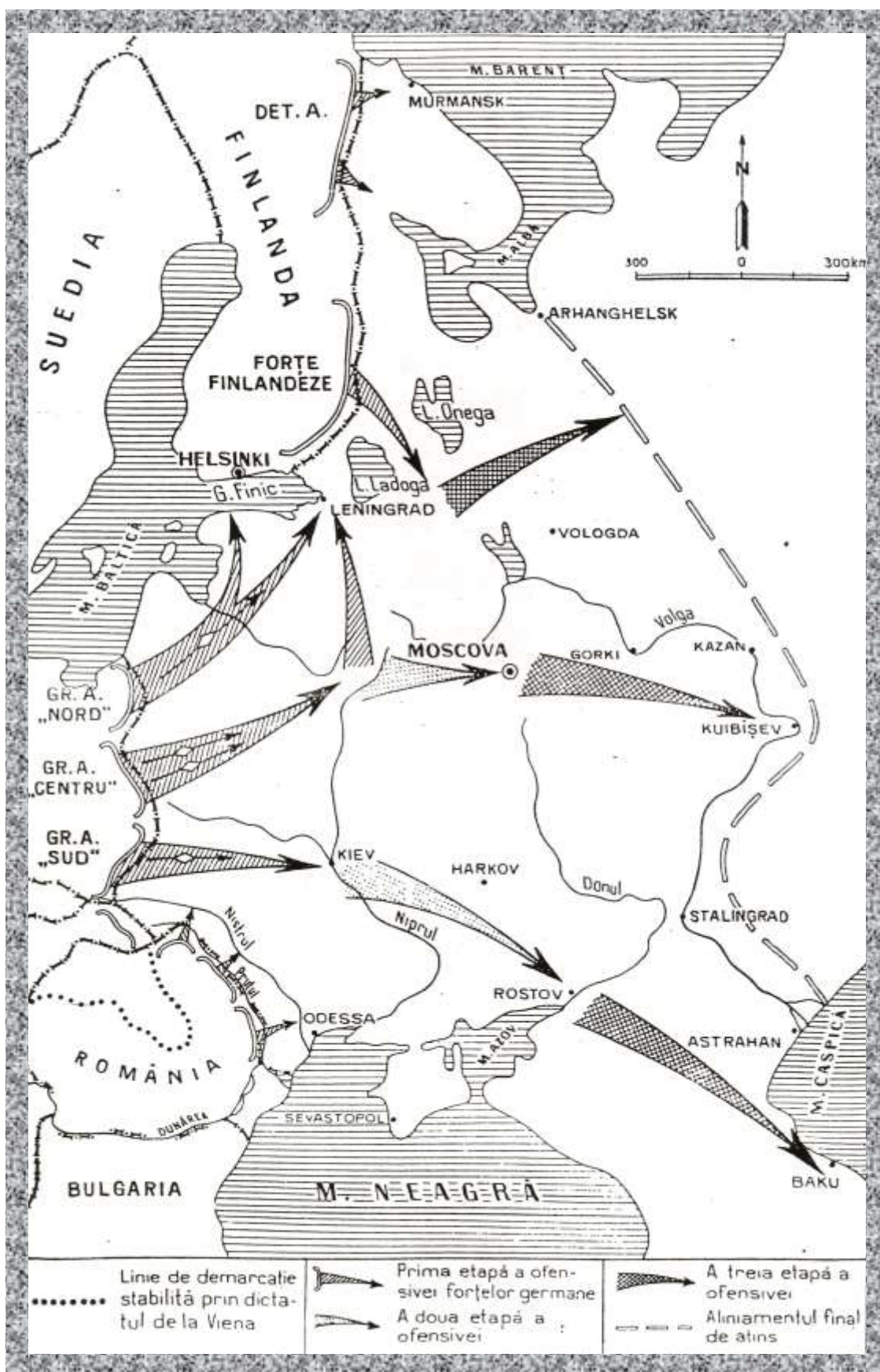
lungul țărmului african al Mediteranei, au cucerit orașul Dierna (la 8 aprilie 1941) iar după două zile au blocat orașul Tobruk, au continuat ofensiva, iar la 15 aprilie au fost oprite pe aliniamentul defileului Halfaya. Garnizoana engleză ce apăra orașul Tobruk formată din două divizii, aprovizionată de pe mare și sprijinită de artileria forțelor navale a rezistat presiunii forțelor germane respingând toate atacurile forțelor adverse³⁸. Forțele engleze au reușit să realizeze joncțiunea cu cele blocate în portul Tobruk la 7 decembrie 1941. Succesele lui Rommel încurajează naționaliștii din Irak care declanșează o răscoală anti-engleză, revolta este repede înfrântă, spatele forțelor engleze fiind asigurat. Situația pe acest front a rămas neschimbată până în toamna anului 1941, când „Africa Korps” a mai primit o divizie de tancuri și una motorizată.

La 18 noiembrie 1941 Armata 8 britanică trece la ofensivă, face joncțiunea cu garnizoana asediată de la Tobruk și respinge forțele germane până pe aliniamentul de pe care plecaseră la ofensivă (El Agheila).

Regrupându-și forțele „Africa Korps” declanșează la 26 mai 1942 o nouă ofensivă spre granița Egiptului situată la circa 1.000 de km de la baza de plecare la ofensivă. Ofensiva înaintează, forțele germane cuceresc orașul port Tobruk, capturând două divizii britanice (21 iunie 1942)³⁹. În scurt timp ofensiva germano-italiană este oprită pe aliniamentul general fortificat de la El Alamein (circa 200 km vest de canalul de Suez).

În noaptea de 30/31 august 1942 forțele britanice comandate de generalul Bernard Montgomery au fost atacate de forțele germano-italiene, atac respins de forțele britanice, generalul Rommel („Vulpea deșertului”) ordonând trecerea la apărare.

La 23 octombrie 1942 Armata 8 engleză, după ce primise noi forțe a declanșat la orele 21.40 Operația ofensivă de la „El Alamein” care s-a încheiat la 4 noiembrie 1942 cu înfrângerea completă a forțelor germano-italiene.

Planul Barbarossa.

Operația ofensivă de la El Alamein a constituit una din operațiile ofensive care au contribuit la producerea coterii în desfășurarea celui de Al Doilea Război Mondial.

La 10 august 1942, premierul britanic W. Churchill ordonă comandantului Armatei 8 engleze (generalul Bernard Montgomery) să captureze sau distrugă forțele germano-italiene de sub comanda generalului Erwin Rommel.

În vederea trecerii la ofensivă forțele engleze dispuneau de 1.000 de tancuri, 300 avioane de luptă, 500 tunuri de câmp și 440 tunuri antitanc⁴⁰. Forțele adverse dispuneau de 500 de tancuri mijlocii și ușoare și de 300 tunuri. În noaptea de 30/31 august 1942 generalul Erwin Rommel a încercat printr-un atac, ruperea pozițiilor engleze de la El Alamein atac soldat cu un eșec.

La 23 octombrie 1942 s-a declanșat ofensiva forțelor engleze. La această dată cei doi adversari dispuneau de următoarele forțe și mijloace.

Trupele germano-italiene aveau 6 divizii de infanterie, 4 divizii blindate și 2 motorizate cu un total de 600 tancuri.

Forțele engleze dispuneau de 6 divizii de infanterie, 3 divizii blindate și o brigadă de infanterie franceză, cu un total de 1.000 de tancuri⁴¹.

Ofensiva engleză declanșată la 23 octombrie, orele 21.40 în urma unei puternice lovituri de artilerie (circa 1.200 piese) s-a dezvoltat lent până la 2 noiembrie.

Începând cu 3 noiembrie generalul E. Rommel a început retragerea pe întregul front. La 4 noiembrie a avut loc o ultimă confruntare în zona Ghozal. Pierzând circa 10.000 de militari, 15.000 răniți și 30.000 prizonieri. Forțele britanice au avut circa 15.000 de oameni morți, răniți sau dispăruți. Bătălia de la El Alamein a durat 11 zile (24 octombrie – 4 noiembrie 1942). Ea a fost preludiul altor bătălii soldate în final cu alungarea forțelor italo-germane din Africa de Nord.